

מדינה שעושה דברים גדולים- על המדיניות החברתית-כלכלית של ממשלת רבין

רמי הוד, אוקטובר 2018

עלייה של 50% בשכר המורים, חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, הכרה במכללות אקדמיות בפריפריה ופתיחת שערי ההשכלה הגבוהה בפני עשרות אלפי צעירים, בנייה של 150,000 דירות, השקעה חסרת תקדם במגזר הערבי. אלו רק חלק מההישגים החברתיים של ממשלת רבין השנייה. "אנחנו נשנה את סדר העדיפויות הלאומי", קבע רבין בנאומו בעת כינון הממשלה ביולי 1992. "כל סטודנט בישראל יוכל ללמוד, גם אם אין הפרטה מצויה בכיסו או בכיס הוריו... נעשה כל דבר כדי להבטיח קורת גג לעולים החדשים ופתרונות דיור לזוגות הצעירים... חוק ביטוח בריאות ממלכתי יקבע את המימון הציבורי הנדרש כדי לקיים מערכת בריאות ציבורית ושוויונית ברמה גבוהה".

התפיסה הציבורית האקטיביסטית, שרואה בקיפאון המאפיין את דרך הימין סטייה מהצינונות ושהדריכה את יחסו של רבין לשלום, הנחתה אותו גם ביחסו לנושאים החברתיים. כשרבין נכנס למשרד ראש הממשלה במקום שמיר, הכלכלה הישראלית דשדשה. 11.5% אבטלה, גל עלייה שהביא איתו אתגרים חברתיים אדירים ומערכת חינוך במשבר מתמשך. מול האתגרים הללו, הציב רבין חזון חברתי ציוני של מדינה שעושה דברים גדולים ולוקחת אחריות.

הכסף להשקעה באזרחי ישראל הגיעה משינוי בסדרי העדיפויות הלאומיים, הבטחה שעמדה במרכז מערכת הבחירות וקוימה אחריה. ממשלת רבין הפסיקה את מתן המענקים למשתכנים חדשים בהתנחלויות, הסירה את סיווג ההתנחלויות כאזורי פיתוח א', והקפידה את בנייתן של התנחלויות חדשות. רבין יצר הבחנה בין "ההתנחלויות הביטחוניות", שהקימה תנועת העבודה כדי לחזק את ביטחון ישראל, לבין מאות "התנחלויות פוליטיות" שהקימו הליכוד וגוש אמונים ללא כל קשר לביטחון, ושאת הכספים המושקעים בהן ניתב רבין לחיזוק מדינת הרווחה בישראל.

בשנה הראשונה של הממשלה נוספו שבעה מיליארד שקלים לתקציב החינוך, נוספו 300 אלף שעות לימוד, נבנו 6,000 כיתות לימוד, נרכשו 40 אלף מחשבים חדשים, היקף בניית בתי הספר הוכפל והתווספו יותר מ-60 אלף שעות לימוד. כל זה הוביל לעלייה של 18% בשיעור הזכאים לתעודת בגרות, לקליטת 100 אלף תלמידים עולים ו-5,000 מורים עולים במערכת החינוך, להגדלת מספר הלומדים בתוכניות לקידום אוכלוסיות חלשות (לתעודת בגרות) מ-1,500 לכ-20 אלף, ולירידה של 40% בשיעורי הנשירה מתיכונים. מהפכת ההשכלה הגבוהה שהובילה הממשלה שינתה את ישראל. ישראל מלאה בעשרות אלפי בוגרים של מכללות אקדמיות, שממשלת רבין העניקה להן לראשונה הכרה ותקציבים, ובכך העניקה הזדמנות לרבבות צעירים בפריפריה. גם נתוני המאקרו היו מצוינים: צמיחה של 5% בתל"ג, הגדלה של 7% בהשקעות במשק, ירידת האבטלה בקרב עולים מ-39% ל-11%.

ממשלת רבין השנייה הוכיחה שמדינת ישראל צריכה ויכולה לעשות דברים גדולים, רק אם היא רוצה ומעזה. בניגוד למיתוס הימני הניאו-ליברלי השקרי שמנחה את מדיניות נתניהו מאז שנבחר לראשונה, רבין הבין ששיפור חייהם של אזרחי ישראל לא יגיע אם הממשלה תיתן לשוק לעשות את שלו, תקרא לכל שינוי קטן "רפורמה" ותפגע בשירותים החברתיים כדי לעודד אנשים לרכוש חינוך ובריאות בשוק החופשי. בדיוק להפך. רבין האמין שרק שינוי סדרי העדיפויות הלאומיים וחיזוק מדינת הרווחה יצעידו את ישראל קדימה. זה היה נכון אז, וזה נכון גם היום.